

Monumentale renovatie

Hoe maak je duurzaamheid onzichtbaar?

Hun geduld werd danig op de proef gesteld, maar de bewoners van Diederichslaan 12 in Driebergen wilden hun monumentale villa per se dusdanig gerenoveerd hebben dat het energieneutraal zou worden. Het zou een unicum in Nederland zijn. Nu het huis is opgeleverd, is het tijd om er te wonen.

Duurzaam? Energieneutraal? Aan de buitenkant van de woning is niets te zien dat daarop duidt. En dat is nou precies de lastige opgave waarvoor men zich gesteld zag. Een gemeentelijk monument mag je alleen renoveren met behoud van de originele karakteristieken. Diederichslaan werd tot pilotproject gepromoveerd met als centrale vraag: hoe kun je binnen zulke smalle marges de noodzakelijke duurzame maatregelen doorvoeren? Door telkens bereid te zijn je plannen bij te stellen en nog innovatievere oplossingen te bedenken, zo bleek uit de praktijk.

Leem is modern

Het eindresultaat is een subtiel evenwicht tussen oude detaillering en nieuwe architectuur en techniek, bijvoorbeeld bij de beglazing. Om de houten kozijnen te behouden én de gewenste isolatiewaarde te verkrijgen zijn achterzetramen geplaatst. Eén muur is aan de buitenzijde geïsoleerd (met het duurzame vlaswol) om de inpan-dige uitstraling in tact te laten. En binnen zijn als

isolatiemateriaal houtvezelplaten geplaatst, afgewerkt met nota bene leem.

“Leem klinkt in Nederland als een natuurproduct uit lang vervlogen tijden. Maar door de specifieke eigenschappen functioneert het voor ons prachtig. Het zorgt voor een goede vocht-huishouding. En dat is belangrijk in zo'n oud pand, zeker als je zo min mogelijk mechanische ventilatie wilt gebruiken”, zegt ‘bouwvrouw’ Liesbeth Wassenberg, die als adviseur en bouwbegeleider aan het renovatieproject verbonden is.

Vochtregulering

Zodra isolatie om de hoek komt kijken, wordt vocht- en condensregulering een aandachtspunt. Vooral voor Monumentenzorg was het een kardinaal thema. Vochtophopping kan tot balkrot leiden, met alle desastreuze gevolgen van dien. Liesbeth: “We hebben zelfs een strijkbalk een tikje verplaatst om geen kieren te laten bestaan, de normale uitweg voor vocht.” Marietje van Eeghen, beleidsmedewerker milieu binnen Gemeente Utrechtse Heuvelrug, had van tevoren niet beseft hoe strikt de eisen van Monumentenzorg zijn. “We moesten een flink aantal kloven overbruggen.” “Maar door die interactie is wel een betere uitkomst gerealiseerd”, vult Liesbeth haar aan.

Lessen leren

Behalve voor isolatie (energiebehoud) was er ook veel aandacht voor energieopwekking. Warmte-

pomp en zonnecollectoren zijn geplaatst voor verwarming en warm tapwater. Ook bij de PV was ‘onzichtbaarheid’ het ijkpunt en moest het slim ingepast worden. Liesbeth: “De overcapaciteit in de zomer wordt terug geleverd aan het net. In de winter, wanneer de zonnewarmte minder intens is, kopen we net als iedereen stroom in, wel groen uiteraard.”

Achterzetramen voor het behoud van de oorspronkelijke kozijnen.

Het illustreert nog eens het experimentele karakter van dit project. Een van de uitgangspunten was om aan de hand van deze villa te bekijken in hoeverre een monument überhaupt duurzaam te renoveren is. Iedereen heeft in dat proces lessen geleerd, ook dankzij drie werkconferenties die georganiseerd zijn. Zo wil Marietje van Eeghen graag het vergunnings-traject verbeteren ‘door binnen de gemeentelijke organisatie in een vroeg stadium gezamenlijk te bepalen wat echt essentieel is voor duurzame renovatie en monumenten en wat bespreekbaar’.

Belevingsbox

Op 15 oktober werd de woning in aanwezigheid van gedeputeerde Wonen, Milieu en Duurzaamheid Wouter de Jong feestelijk opgeleverd. Aan een lange en intensieve ontdekkingstocht is een einde gekomen. Ofschoon... er zullen nog regelmatig metingen verricht worden naar luchtvochtigheid en CO₂-gehalte in huis. En een informatiefilm en ‘belevingsbox’ zijn in voorbereiding. Maar dat doorgaande leerproces is voor de bewoners nu even ondergeschikt aan hun belangrijkste activiteit: lekker wonen.

Een nieuwe uitbouw voor de keuken. Dat mag wel van Monumentenzorg.